

ՄԵԾ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԸ
ԵՎ ՄԱՐԴԿՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱԴԻՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ընկեր Լ. Ի. ԲՐԵԺՆԵՎԻ զեկուցումը
Հոկտեմբերյան սոցիալիստական մեծ հեղափոխության
60-րդ տարեդարձին նվիրված հանդիսավոր նիստում
1977 թվականի նոյեմբերի 2-ին

Թանկագին ընկերներ:

Հարգելի արտասահմանյան հյուրեր:

Այս օրերին սովետական ժողովուրդը, բոլոր երկրների կոմունիստները, ամբողջ առաջադեմ մարդկությունը հանդիսավորությամբ նշում են մեծագույն տոնը: Վաթսուն տարի առաջ Ռուսաստանի բանվորներն ու գյուղացիները, լենինի կուսակցության ղեկավարությամբ, տապալեցին կապիտալիստների և կալվածատերերի իշխանությունը: Կատարվեց համաշխարհային պատմության մեջ առաջին հաղթական սոցիալիստական հեղափոխությունը: (Ծափահարություններ):

Հոկտեմբերյան անմոռանալի օրերը ակեղծեցին բովանդակ մոլորակը: Սկսվեց պատմական նոր դարաշրջան՝ աշխարհի հեղափոխական նորացման դարաշրջանը, սոցիալիզմին և կոմունիզմին անցնելու դարաշրջանը: Սկսվեց այն ուղին, որով այսօր ընթանում են հարյուր միլիոնավոր մարդիկ և որով ընթանալ է վիճակված համայն մարդկությանը: (Ծափահարություններ):

Մենք առաջինն էինք: Եվ մեղ համար հեշտ չէր: Հարկավոր էր դիմանալ թշնամական շրջապատման օղակում: Հարկավոր էր դուրս պրծնել դարավոր հետամնացությունից: Հարկավոր էր հաղթահարել պատմական իներցիայի հսկայական ուժը և սովորել ապրել նոր օրենքներով՝ կոլեկտիվիզմի օրենքներով:

Եվ հիմա, ամփոփելով պայքարի և աշխատանքի վեց տասնամյակների գլխավոր, վճռական արդյունքը, կարելի է հպարտությամբ ասել՝ մենք դիմացանք, (ծափահարություններ), մենք շրնկրկեցինք, (ծափահարություններ), մենք հաղթեցինք: (Ծափահարություններ):

Մենք հաղթեցինք քաղաքացիական պատերազմի և զինված ինտերվենցիայի ամպրոպային, տագնապալի տարիներին, երբ վճռվում էր սովետական իշխանության լինել թե՛ չլինելու հարցը:

Մենք հաղթեցինք առաջին հնգամյակների սրընթաց, փոթորկոտ տարիներին, երբ վճռվում էր այն հարցը, թե՛ մեր երկրի բանվորներն ու գյուղացիները պատմության կողմից իրենց հատկացված շատ կարճ ժամկետում կկարողանա՞ն արդյոք դնել սոցիալիզմի հիմքերը, հայրենիքը դարձնել ինդուստրիալ հզոր տերություն:

Մենք հաղթեցինք Հայրենական մեծ պատերազմի դժնդակ, հրաշունչ տարիներին, երբ վճռվում էր այն հարցը, թե կարո՞ղ է արդյոք սոցիալիզմը դիմանալ համաշխարհային իմպերիալիզմի հարվածային ուժերի գրոհին, մարդկությանը փրկել ֆաշիստական ստրկացումից:

Մենք հաղթեցինք նաև հետպատերազմյան բարդ ու լարված տարիներին: «Սառը պատերազմի» և ատոմային շանտաժի իրադրության մեջ արագ վերականգնվեց ավերված տնտեսությունը, նվաճվեցին տնտեսական և գիտատեխնիկական առաջադիմության առաջավոր բնագծեր:

Ավելի քան երեսուն տարի սովետական երկիրն ապրում է խաղաղության պայմաններում: (Ծափահարություններ): Ստեղծվել, գոյություն ունի և կատարելագործվում է զարգացած սոցիալիստական հասարակությունը՝ մասսաների պատմական ստեղծագործության արգասիքը: (Ծափահարություններ):

Փա՛ռք ու պատի՛վ սովետական ժողովրդին, հաղթող ժողովրդին: (Երկարառան ծափահարություններ):

Փա՛ռք ու պատի՛վ սովետական մարդկանց բոլոր սերունդներին, տղամարդկանց ու կանանց, կոմունիստներին ու անկուսակցականներին, որոնք, առանց խնայելու ուժերը, եռանդը, իսկ երբ հարկ է՝ նաև հենց կյանքը, հայրենիքը հասցրին սոցիալական առաջադիմության գագաթներին: (Երկարառան ծափահարություններ):

Մենք երախտագիտության և սիրո ամենավեհ, ամենաշերմ խոսքերն ենք ուղղում հեղափոխության վետերաններին: Մեր շարքերում գնալով ավելի ու ավելի են պակասում նրանք, ովքեր 1917 թվականի հոկտեմբերին լենինյան կուսակցության գրոշով դնում էին գրոհելու հին աշխարհի վրա: Բայց ավելի ու ավելի լրիվ է բացահայտվում նրանց սիրանքի վեհությունը: Փա՛ռք ու պատի՛վ Հոկտեմբերի ռաճվիրաններին: (Երկարառան ծափահարություններ):

Այս հանդիսավոր օրերին մենք երախտագիտությամբ ենք խոսում այն հեղափոխական համերաշխության մասին, որ սովետների երկրի նկատմամբ մշտապես ցուցաբերել են արտասահմանի մեր դասակարգային եղբայրները: Նրանց վճռական ելույթները բաղմիցս օգնել են վիժեցնելու իմպերիալիզմի ագրեսիվ դիտավորությունները:

Կեցցե՛ պրոլետարական ինտերնացիոնալիզմը՝ բոլոր երկրների աշխատավորների հզոր զենքը: (Երկարառան ծափահարություններ):

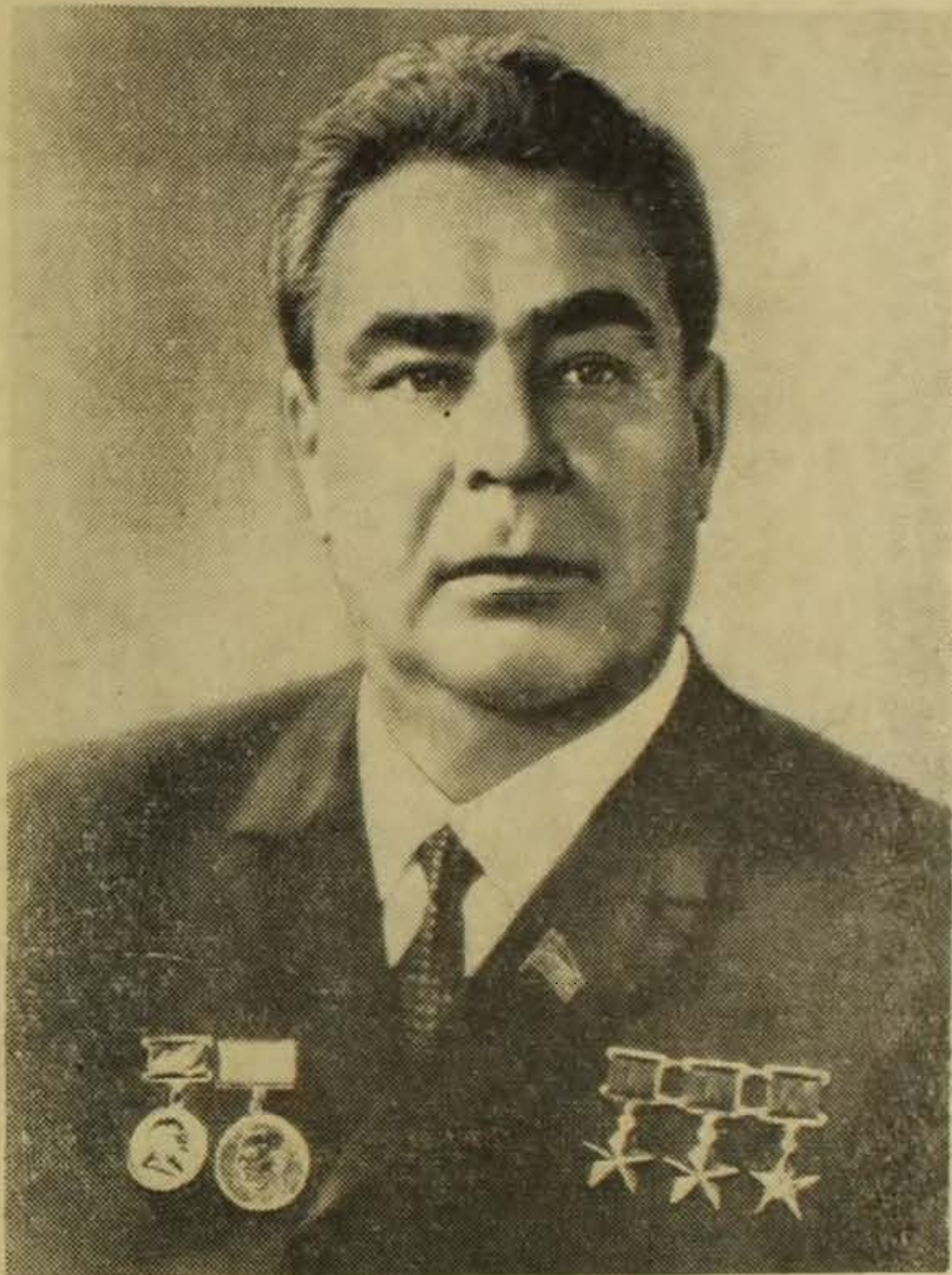
1. ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱԴԻՄՈՒԹՅԱՆ ԱՎԱՆԳԱՐԴՈՒՄ

Ընկերներ: Նշելով հեղափոխության տարեդարձը, մենք ամեն անգամ վերստին իմաստավորում ենք Հոկտեմբերի նշանակությունը, պատմության ընթացքի վրա, աշխարհի բախտի վրա նրա ներգործության ուժը:

Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը, բնականաբար, լուծում էր ամենից առաջ մեր երկրի պրոբլեմները, այն պրոբլեմները, որոնք առաջադրել էին նրա պատմությունը, նրա կոնկրետ պայմանները: Սակայն իրենց հիմքում դրանք ոչ թե տեղական, այլ ընդհանուր պրոբլեմներ էին, որոնք հասարակական զարգացման ընթացքով առաջադրվել էին ամբողջ մարդկությանը: Ի՞նչ Հոկտեմբերյան հեղափոխության համաշխարհային պատմական նշանա-

կությունը հենց այն է, որ նա բացեց այդ պրոբլեմների լուծման և դրանով իսկ աշխարհում նոր տիպի քաղաքակրթության ստեղծման ուղին: (Մափահարություններ):

Հոկտեմբերը ապացուցեց հասարակության քաղաքական հիմքերը արմատապես փոփոխելու հնարավորությունը: Ռուսաստանի պրոլետարիատը:

պատասխան տվեց քաղաքականության ամենասուր, ամենահրատապ հարցին՝ արդյոք շահագործողների իշխանության մենաշնորհը հավերժական է, թե նա կարող է և պետք է փոխարինվի աշխատավորների իշխանությամբ:

Սոցիալիստական շինարարության վեց տասնամյակները ամենափայլուն ցուցադրումն են այն բանի, թե ինչի են ընդունակ հասարակության քաղաքական ղեկավարումը իրենց ձեռքը վերցրած, երկրի բախտի համար պատասխանատվություն ստանձնած աշխատավոր մարդիկ: Այդ տասնամյակներն ապացուցեցին, որ առանց աշխատավորների իշխանության, առանց սոցիալիստական պետականության, շրջանցելով այն, դեպի սոցիալիզմ տանող ուղիներ չեն եղել և չկան: (Մափահարություններ):

Հոկտեմբերի հաղթանակով աշխատավոր մարդկանց առջև առաջին անգամ հնարավորություն ստեղծվեց վերջ տալու շահագործմանը և դուրս

պրծնելու տնտեսական տարերքի գերությունից: Հասարակական առաջադիմության այս գլխավոր պրոբլեմը լուծվեց մասնավոր սեփականությունը վերացնելու, այն հանրային սեփականությամբ փոխարինելու հիման վրա: Արտադրության անարխիան իր տեղը վիճեց տնտեսության գիտական, պլանային կառավարմանը:

Վիթխարի հետամնաց երկիրը պատմական նվազագույն ժամկետներում վերածվեց բարձր զարգացած ինդուստրիայի և կոլեկտիվացված գյուղատնտեսության երկրի: Մեր արդյունաբերությունը ընդամենը երկուսուկես աշխատանքային օր է պահանջվում արտադրելու համար նույնքան արտադրանք, որքան արտադրվում էր ամբողջ 1913 թվականին: (Մափահաւորյուններ): Այժմ մենք ավելի շատ արդյունաբերական արտադրանք ենք արտադրում, քան քառորդ դար առաջ արտադրում էր ամբողջ աշխարհը: Պատմության մեջ առաջին՝ սոցիալիզմի երկրի տնտեսական վիթխարի աճը ազատագրված աշխատանքի արդյունքն է, այն մարդկանց աշխատանքի արդյունքը, որոնք գիտակցում են, որ իրենք աշխատում են իրենց համար, ընդհանուր բարօրության համար: (Մափահաւորյուններ):

Հոկտեմբերը, սոցիալիզմը մարդկության պատմությունը հարստացրին նաև աշխատավորների հոգևոր ազատագրման փորձով: Ընշողների տիրապետության «գաղտնիքներից» մեկը միշտ էլ եղել է այն, որ նրանք մասսաների նկատմամբ ֆիզիկական ուղղակի բռնությունը լրացրել են հոգևոր բռնություն: Կառավարող դասակարգերը միշտ էլ դժվարացրել են աշխատավորների ուղին դեպի կրթություն և կուլտուրա, նրանց պահել են խաբեական գաղափարների և պատկերացումների գերության մեջ: Ահա թե ինչու մեր երկրում քաղաքական հեղափոխության օրինաչափ շարունակությունը եղավ կուլտուրական հեղափոխությունը:

Մեր սերնդի կյանքի ընթացքում սովետական երկիրը լիովին և ընդմիշտ ազատագրվեց անգրագիտության ծանր լծից: Աշխատավորները դարձան կուլտուրական կյանքի ակտիվ մասնակիցները, հոգևոր արժեքների կերտողները: Ժողովրդի ծոցից դուրս եկավ նոր, սոցիալիստական մտավորականություն, որը հայրենիքը փառաբանեց գիտության ու տեխնիկայի, գրականության և արվեստի ակնառու նվաճումներով: Այն հանդիպումը, որի մասին երազում էին մարդկության լավագույն մտածողները, աշխատանքի և կուլտուրայի պատմական հանդիպումը՝ կայացավ: (Մափահաւորյուններ): Մեր երկրի պատմության մեջ, ամբողջ համաշխարհային կուլտուրայի պատմության մեջ դա վիթխարի նշանակություն ունեցող շրջադարձ էր: (Մափահաւորյուններ):

Հոկտեմբերի նվաճումների մեջ առանձնահատուկ տեղ է գրավում ազգային հարցի՝ մարդկային հասարակության պատմության ամենահիվանդագին, ամենադրամատիկ հարցերից մեկի լուծումը:

Հանդես գալով բոլոր ազգերի և ազգությունների աշխատավորների մարտական դաշինքի օգտին, կուսակցությունը, Վ. Բ. Լենինը միշտ էլ պաշտպանել են ազգերի ինքնորոշման իրավունքը, նրանց լիակատար և անվերապահ իրավահավասարությունը: Եվ Հոկտեմբերի հաղթանակը միաժամանակ հաղթանակ էր ազգային ազատագրության պայքարում: (Մափահաւորյուններ): Նախկին ցարական Ռուսաստանի ժողովուրդները առաջին անգամ հնարավոր

րություն ստացան պատմական ընտրություն կատարելու, իրավունք՝ ինքնուրույն կերպով վճռելու իրենց բախտը:

Նրանք արեցին իրենց ընտրությունը: Նրանք կամավոր միավորվեցին միութենական հզոր պետության մեջ և, հենվելով ռուս ժողովրդի անշահախնդիր օգնության վրա, վճռականորեն բռնեցին նոր կյանքի ուղին: (Մափահաւորյուններ):

Ժողովուրդների համախմբվածության և փոխօգնության ուժը աննախընթաց արագացում տվեց բոլոր հանրապետությունների զարգացմանը: Ազգերի փոխհարաբերություններում թշնամանքն ու անվստահությունը իրենց տեղը զիջեցին բարեկամությանն ու փոխադարձ հարգանքին: (Մափահաւորյուններ): Այնտեղ, որտեղ դարերով սերմանվում էր ազգային եսասիրության հոգեբանություն, ամուր հաստատվեց ինտերնացիոնալիզմը: Նոր, վառ դուշներով սկսեցին շողշողալ փոխադարձաբար հարստացած ազգային կուլտուրաները, որոնք կազմում են միասնական, սովետական սոցիալիստական կուլտուրան:

Սովետական Միության ժողովուրդների հավասարությունը, եղբայրությունը, անխախտ միասնությունը՝ այս ամենը փաստ է դարձել: (Մափահաւորյուններ): Կազմավորվել է մարդկանց պատմական նոր ընդհանրություն՝ սովետական ժողովուրդ: Ազգերի մերձեցման հարաճուն պրոցեսը թափանցել է մեր հասարակության կյանքի բոլոր ոլորտները: Այսպիսին է, ընկերներ, լենինյան ազգային քաղաքականության հրաշալի արդյունքը, այսպիսին է մեր փորձը, որի համաշխարհային պատմական նշանակությունը անվիճելի է: (Երկարատև ծափահաւորյուններ):

Շոկոտեմբերի մեծագույն նվաճումը հղավ սոցիալական հավասարության և արդարության սկզբունքների հաստատումը: Մենք ամենայն իրավամբ ասում ենք՝ աշխարհում երբևիցե գոյություն ունեցած ոչ մի հասարակություն ժողովրդական մասսաների համար, աշխատավորների համար չի արել և չէր կարող անել այնքան բան, որքան արել է սոցիալիզմը: (Մափահաւորյուններ): Ամեն մի սովետական մարդ ունի այն բոլոր իրավունքներն ու ազատությունները, որոնք նրան թույլ են տալիս ակտիվորեն մասնակցել քաղաքական կյանքին: Ամեն մի սովետական մարդ հնարավորություն ունի իր կյանքի ուղին ընտրելու ըստ իր կոչման և ընդունակությունների, օգտակար լինելու հայրենիքին, իր ժողովրդին:

Մշտապես բարելավվում են այն պայմանները, որոնցում ապրում և աշխատում են սովետական մարդիկ: Սովետական քաղաքացուն անժանոթ են վաղվա օրվա համար վախի նվաստացուցիչ զգացումը, անգործ մնալու, առանց բժշկական օգնության, անօթեան մնալու վախը: Հասարակությունը կանգնած է նրա իրավունքների և շահերի պաշտպանության դիրքերում, պաշտպանում է նրա քաղաքացիական, մարդկային արժանապատվությունը:

Բարեխիղճ աշխատանք, բարձր քաղաքացիականություն, դադափարաբարոյական հատկություններ՝ ահա թե ինչով են որոշվում մարդու դիրքն ու հեղինակությունը մեր երկրում: Դա է անհատի ստեղծագործական նախաձեռնության, նրա հոգևոր աճի անսպառ աղբյուրը: Դա է սոցիալական արդարության և սոցիալական հավասարության ամենահամոզիչ դրսևորումը: (Մափահաւորյուններ):

Վերջերս ընդունվեց Սովետական Միության նոր սահմանադրությունը:

Այն մեկ անգամ ևս հաստատեց, որ մեր երկրում տեղի ունեցող բոլոր վերափոխումները, բոլոր փոփոխությունները նպատակամղված են նախ և առաջ յուրաքանչյուր մարդու համար իսկապես մարդկային կենսապայմաններ ապահովելուն: Այն կրկին համոզիչ կերպով ցույց տվեց, որ մարդու ազատության, իրավունքների, դեմոկրատիայի և սոցիալական արդարության հասկացությունները իսկական բովանդակությամբ են լցվում միայն սոցիալիզմի պայմաններում: (Մափահաբարություններ):

Հնկերնե՛ր: Հոկտեմբերյան սոցիալիստական մեծ հեղափոխության հաղթանակը մեր երկիրը, մեր ժողովրդին դուրս բերեց սոցիալական առաջադիմության ավանգարդ: Եվ այսօր, 60 տարի անց, մենք արժանավայել տեղ ենք գրավում նրա ամենաառաջավոր բնագծերում: (Մափահաբարություններ): Մենք աշխարհում առաջինն ստեղծեցինք զարգացած սոցիալիստական հասարակություն, մենք առաջինն ենք կառուցում կոմունիզմ: (Երկարատև ծափահարություններ):

Սեր երկիրը դեռ երբեք չի ունեցել այդպիսի վիթխարի տնտեսական և գիտատեխնիկական պոտենցիալ: Դեռ երբեք այդքան ամուր, այդքան հուսալի չի եղել նրա պաշտպանունակությունը: (Մափահաբարություններ): Մենք դեռ երբեք չենք ունեցել այդպիսի բարենպաստ հնարավորություններ այն խնդիրների լուծման համար, հանուն որոնց էլ, վերջին հաշվով, կատարվեց հեղափոխությունը, մասսաների բարեկեցության բարձրացման, սոցիալիստական դեմոկրատիայի ծավալման, անհատի համակողմանի զարգացման համար:

Լիովին իրագործել զարգացած սոցիալիզմի հնարավորությունները՝ սրանում է, եթե կուզեք, մեր օրերի պայթյունը: Հենց դա էլ որոշում է այսօր պատմության կողմից մեզ վրա դրված պատասխանատվության չափը:

Կուսակցությունը, նրա Կենտրոնական կոմիտեն գիտակցում են այդ պատասխանատվությունը: ՍՄԿԿ XXIV և XXV համագումարները սահմանեցին մեր պատմության արդի, շատ կարևոր փուլում կոմունիստական շինարարության ստրատեգիան ու տակտիկան: Էկոնոմիկայի ասպարեզում վերցվեց հանրային արտադրության ինտենսիվ աճի, ամբողջ տնտեսական գործունեության արդյունավետության և որակի բարձրացման կուրս:

Կենսագործելով այդ կուրսը, մենք արդեն նշանակալի հաջողությունների ենք հասել: Եթե համարանքի ելակետը վերցնենք 1967 թվականը, սովետական իշխանության հիսնամյակի տարին, ապա այդ ժամանակվանից երկրի տնտեսական պոտենցիալը փաստորեն կրկնապատկվել է: (Մափահաբարություններ): Բայց, թերևս, պակաս կարևոր չեն որակական փոփոխությունները: Ժողովրդական տնտեսության զարգացման է՛լ ավելի արդյունավետ գործոն է դառնում գիտատեխնիկական առաջադիմությունը: Առավել արագ տեմպերով են զարգանում արտադրության նորագույն ճյուղերը: Անշեղորեն աճում է աշխատանքի արտադրողականությունը:

Կուսակցության կուրսին համապատասխան, էկոնոմիկայի զարգացումը ավելի ուժավելի է կողմնորոշվում դեպի սովետական մարդկանց կյանքի և աշխատանքի պայմանների բարելավման հիտ անմիջականորեն առնչված բազմազան խնդիրների լուծումը:

Այդ խնդիրների լուծումը մեծապես որոշվում է էկոնոմիկայի ագրարային հատվածի վիճակով: Կարելի է համարձակորեն պնդել, որ երկրի պատմության մեջ դեռ երբեք այդքան բան չի արվել գյուղատնտեսության վերելքի

համար: Կարճ ժամանակում արմատապես վերափոխվեցին գյուղի նյութա-տեխնիկական բաղան և էկոնոմիկան: Լեննախընթաց մասշտաբներով աշխա-տանքներ ծավալվեցին մեկիորացման, կոմպլեքսային մեքենայացման և քի-միացման ուղղությամբ:

Մենք արդեն տեսնում ենք այդ հսկայական ջանքերի պտուղները: Հիշեց-նեմ, որ 1967 թվականին մենք ունեցանք 148 միլիոն տոննա հացահատիկ, 11,5 միլիոն տոննա միս, մոտավորապես 6 միլիոն տոննա բամբակ: Իսկ այս՝ կլիմայական պայմաններով բնավ ոչ լավագույն, նույնիսկ ոչ միջակ տա-րում կարտադրվի 194 միլիոն տոննա հացահատիկ, մոտավորապես 15 մի-լիոն տոննա միս, 8.4 միլիոն տոննա բամբակ: (Մափահաբություններ): Կար-ծում եմ, որ այս թվերը արժանի են պատշաճ գնահատման, (ծափահաբու-թյուններ), թեև մենք գիտակցում ենք, որ գյուղատնտեսության դեռևս ոչ բոլոր պրոբլեմներն են լուծված: Կուսակցությունը հաստատակամորեն ձգտում է հասնել այն բանին, որ այդ ձյուղը լիովին ապահովի երկրի հարա-ճուն պահանջմունքները:

Նկատելիորեն առաջ է շարժվել նաև այնպիսի բարդ, հսկայական միջոց-ներ պահանջող պրոբլեմի լուծումը, ինչպիսին բնակարանային պրոբլեմն է: Սովետական իշխանության ամբողջ ժամանակամիջոցում կառուցված բնակելի տների ընդհանուր մակերեսի մեկ երրորդը ընկնում է վերջին տասնամյակին: (Մափահաբություններ): Մեր 110 միլիոն հայրենակիցներ այդ տարիներին ապրեցին բնակարանամուտի բերկրալի զգացում: (Մափահաբություններ):

Մեծ ռեսուրսներ հատկացվեցին ժողովրդական սպառման ապրանքների արտադրությունն ընդլայնելու համար: Տասը տարում մեր արդյունաբերու-թյունը փաստորեն կրկնապատկեց այդ արտադրանքի թողարկումը և զգալիո-րեն նորացրեց, բարելավեց այն: Նրկու անգամ մեծացավ նաև մանրածախ ապրանքաշրջանառությունը: Բավարարվում է սովետական մարդկանց պա-հանջարկը երկարատև օգտագործման շատ ապրանքների ասպարեզում, որոնք դեռ վերջերս դեֆիցիտային էին համարվում:

էկոնոմիկայի աճը թույլ տվեց էականորեն բարձրացնել աշխատավարձը և ավելացնել սպառման հանրային ֆոնդերը: Սովետական մարդկանց ռեալ եկամուտները տասը տարում աճեցին 1,6 անգամ: Կուզենայի առանձնապես նշել, որ այդ ժամանակամիջոցում զգալիորեն բարձրացավ գյուղական աշ-խատավորների կենսամակարդակը և բարելավվեց նրանց կենցաղը:

Մեր զարգացման տեմպերը բնութագրող ամեն մի փաստ, ամեն մի թիվ դարգացած սոցիալիզմի հսկայական հնարավորությունների համոզիչ վկա-յությունն է: Դա նոր ուժով զրսևորվեց Հոկտեմբերի հոբելյանին նվիրված սոցիալիստական մրցության ընթացքում: (Մափահաբություններ): Սովետա-կան մարդիկ ստանձնեցին ավելի բարձր պարտավորություններ և պահեցին իրենց խոսքը: Նրանք առաջ քաշեցին հանդիպական պլաններ. և ոչ միայն կատարեցին, այլև գերակատարեցին դրանք: Հայրենիքը շնորհակալություն է հայտնում հոբելյանական հերթափոխի մասնակիցներին, բոլոր նրանց, ով-քեր քաջարի աշխատանքով դիմավորեցին մեծ հեղափոխության պանծալի տարեդարձը: (Մափահաբություններ):

Ընկերներ: Պատշաճը հատուցելով հաջողություններին, մենք լավ ենք հասկանում, որ մեզանում դեռ բավական պրոբլեմներ կան, որ առջևում գոր-ծունեության վիթխարի ասպարեզ կա:

Մեր աշխատանքի հիմնական ուղղությունները, օրվա կոնկրետ խնդիրները որոշվել են կուսակցության վերջին համագումարների, Կենտրոնական կոմիտեի պլենումների կողմից: Նրանց որոշումները հայտնի են: Դրանք նոր, ավելի բարձր պահանջներ են ներկայացնում կադրերի գործունեությանը, բոլոր աշխատավորների աշխատանքին: Այդ պահանջները առնչված են այն բանի հետ, որ հասարակական դարգացման ընթացքը ավելի ու ավելի բարդ խնդիրներ է առաջադրում կյանքի տարբեր բնագավառներում: Իսկ որքան բարդ են խնդիրները, որքան բարդ է աշխատանքը, այնքան կարևոր է համաձայնեցվածությունը, ներդաշնակությունը, կարգապահությունը՝ այն ամենը, ինչ կարելի է բնորոշել որպես բարձր կազմակերպվածություն:

Բարձր կազմակերպվածություն կուսակցական, պետական և տնտեսական ղեկավարման բոլոր մակարդակներում, բոլոր օղակներում, ամեն մի աշխատատեղում՝ սա է XXV համագումարի առաջադրած խնդիրների լուծման անհրաժեշտ, պարտադիր նախադրյալը:

Դրա հետ մեկտեղ դա նաև այն պրոբլեմների լուծման շատ կարևոր նախադրյալն է, որոնց մենք հարկ կունենանք հանդիպել ապագայում: Դեռևս սովետական իշխանության արշալույսին Վլադիմիր Իլյին Լենինն ասել է, որ արագ առաջընթացի համար, այն բանի համար, որ երկիրը դառնա հզոր և առատ, «մենք նյութ ունենք թե՛ բնական հարստություններով, թե՛ մարդկային ուժերի պաշարով, թե՛ այն հիանալի թափով, որ տվեց ժողովրդական ստեղծագործությանը մեծ հեղափոխությունը...»¹: (Մափահաբություններ): Այսօր դրան ավելացել է տնտեսական և գիտատեխնիկական հսկայական հզորությունը, ինչպես նաև նոր կյանքի կառուցման հարուստ փորձը: Մենք իսկապես ամեն ինչ ունենք, որպեսզի վստահորեն ընթանանք դեպի նվիրական նպատակը՝ կոմունիզմը, նվաճենք առաջադիմության նորանոր գագաթներ:

Բայց դրանք, ընկերներ, հենց իսկապես գագաթներ են: Վերելքը կարող է լինել ուղղաձիգ և ոչ դյուրին: Եվ որպեսզի դա, տեխնիկական լեզվով ասած, կատարվի օպտիմալ ռեժիմով, հարկավոր է արդեն այսօրվա պլանները նպատակամղել վաղվա օրվա խնդիրների լուծմանը: Կուսակցությունն այդպես էլ վարվում է: (Մափահաբություններ):

Ոչ միայն ընթացիկ կարիքները, այլև ապագան նկատի առնող կողմնորոշմամբ է աչքի ընկնում, մասնավորապես, մեր ագրարային քաղաքականությունը: Մենք ձգտում ենք հասնել պարենային պրոբլեմի արմատական լուծման, երկրի հարածուն պահանջմունքների բարելավման և այդ անում ենք այն պայմաններում, երբ բնակչությունն ու նրա պահանջմունքները ավելանում են, իսկ հողատարածությունները մնում են նույնը: Ահա թե ինչու ապագայի համար էլ մենք պլանավորում ենք գյուղատնտեսության բոլոր ճյուղերի առավել արագ, ինտենսիվ զարգացում: Ահա թե ինչու մենք գյուղատնտեսությանը հատկացնում ենք և կհատկացնենք մեծ կապիտալ ներդրումներ, կմեծացնենք գյուղն սպասարկող արդյունաբերական ճյուղերի կարողությունները:

Մեր այդ պլաններում քիչ դեր չի հատկացվում Ռուսաստանի ոչ սևահողային գոտուն: Երկրի բուն կենտրոնում գտնվող այդ ընդարձակ շրջանը պետք է դառնա բարձր մթերատու հողագործության և անասնապահության գոտի:

¹ Վ. Ի. Լենին, Երկեր, հատ. 27, էջ 181:

(Ծափահարություններ): Նա ղգալիորեն կհամալրի մեր պարենային ռեսուրսները:

Դեպի ապագան են կողմնորոշված նաև վերջին տարիներս մշակված մյուս խոշոր կոմպլեքսային ծրագրերը: Դրանք առաջին հերթին Արևմտյան և Արևելյան Սիբիրի զարգացման, Բայկալ—Ամուր մայրուղու, Հեռավոր Արևելքի արդյունաբերական և անտառարդյունաբերական կոմպլեքսների ստեղծման ծրագրերն են: Դրանք կոշված են ապահովելու ժողովրդական տնտեսության ապագա պահանջները նավթի, գազի, ածխի, սև և գունավոր մետաղների, անտառանյութի և հումքի այլ տեսակների ասպարեզում: Այդպիսի ծրագրերի իրականացումը ունի նաև սոցիալական խոր իմաստ: Դա նշանակում է երկրի բաղմաթիվ հեռավոր շրջանների յուրացում, որտեղ կհառնեն տասնյակ նոր քաղաքներ, կստեղծվեն կուլտուրական նոր կենտրոններ: Մեր առօրյայից վերջնականապես կանհետանա բուն «անբնակ ծայրամաս» հասկացությունը:

Մեր ժամանակի մեծ կառույցներում առանձնահատուկ ուժով դրսևորվեցին սովետական երիտասարդության տոկունությունը, նրա ստեղծարար ավյունը, գաղափարական կոփվածքը: (Ծափահարություններ): Շարունակելով իրենց պայքերի ու հայրերի փառավոր ավանդույթները, կոմերիտականները, աղջիկներն ու պատանիները ընթանում են կոմունիզմ կառուցողների առաջին շարքերում, առնականանում են աշխատանքում, սովորում են կառավարել տնտեսությունը, ղեկավարել հասարակության և պետության գործերը: Նրանց ձեռքին է երկրի ապագան: Եվ մենք վստահ ենք՝ դրանք հուսալի ձեռքերում են: (Երկարատև ծափահարություններ):

Խորհրդածելով ապագայի մասին, մենք մեծ նշանակություն ենք տալիս գիտությանը: Նա պետք է հսկայական ավանդ մուծի կոմունիզմի կառուցման ամենակարևոր խնդիրների լուծման գործում: Դրանց թվում են էներգիայի նոր աղբյուրների և բնական ռեսուրսների շատ տեսակների փոխարինիչների հայտնագործումը, ժողովրդական տնտեսության տեխնիկական վերադիմումը, որը նվազագույնի է հասցնում ձեռքի աշխատանքը և մանավանդ ֆիզիկական ծանր աշխատանքը, գյուղատնտեսության վերելքին ցույց տրվող աջակցությունը, մարդու հիվանդությունների դեմ մղվող պայքարը և նրա կյանքի երկարացումը:

Մեր էկոնոմիկայի ապագան արդյունավետության բարձրացումն է: Ժողովրդական տնտեսության հաջող, դինամիկ զարգացումն ապահովելու այլ ճանապարհ չկա: Հենց դրա համար էլ կուսակցությունը վարում է և անշեղորեն կվարի գիտատեխնիկական առաջադիմությունը արագացնելու, պլանավորումն ու կառավարումը կատարելագործելու, յուրաքանչյուր աշխատատեղում, յուրաքանչյուր կառավարչական օղակում կազմակերպվածությունն ու կարգ ու կանոնը ուժեղացնելու գիծ: (Ծափահարություններ):

Հայացք գցելով ապագային, մենք պետք է ևս մի հետևություն անենք: Մեր հասարակության կյանքի ու զարգացման բոլոր ոլորտների համար ավելի ու ավելի մեծ դեր է խաղալու սովետական մարդկանց գիտակցականության, կուլտուրայի, քաղաքացիական պատասխանատվության մակարդակը: Մարդու մեջ դաստիարակել հասարակական վեհ նպատակներին հասնելու ձգտում, գաղափարական համոզվածություն, իսկական ստեղծագործական վերաբերմունք

դեպի աշխատանքը՝ ահա ամենաառաջնահերթ խնդիրներից մեկը: Այստեղ է կոմունիզմի համար մղվող պայքարի շատ կարևոր ճակատը, և այդ ճակատում մեր տարած հաղթանակներից ավելի ու ավելի մեծ չափով կախված կլինի թե՛ տնտեսական շինարարության ընթացքը, թե՛ երկրի սոցիալ-քաղաքական զարգացումը: (Ծափահարություններ):

Ինչպես տեսնում եք, հեռանկարի առումով մենք շատ պրոբլեմներ, ընդ որում մեծ պրոբլեմներ ունենք: Բայց սոցիալիզմի ուժն էլ հենց այն է, որ նոր հասարակարգը թույլ է տալիս ոչ միայն նախատեսել այդպիսի պրոբլեմներ, այլև վաղօրոք պլանավորել դրանց լուծումը:

Ընկերներ: Սովետական ժողովուրդը վստահությամբ է նայում ապագային: Նա հաստատ գիտե, որ կյանքը ավելի ու ավելի լավանում է, ավելի գեղեցիկ, ավելի բովանդակալից է դառնում: Դրա երաշխիքը աշխատանքն է, միլիոնավոր տղամարդկանց ու կանանց՝ կոմունիզմի իդեալներով ոգեշնչված, անձնվեր աշխատանքը: (Երկարատև ծափահարություններ): Դրա երաշխիքը կոմունիստական կուսակցության լենինյան, գիտականորեն հիմնավորված քաղաքականությունն է: (Երկարատև ծափահարություններ):

Մեզանից, կոմունիստ-լենինյաններից յուրաքանչյուրի համար բարձրագույն պարգև է այն, որ սովետական մարդիկ իրենց բոլոր նվաճումները, բոլոր հաղթանակները կապում են կուսակցության հետ: Եվ դա հասկանալի է: (Ծափահարություններ): Չէ որ կուսակցությունն անբաժան է ժողովրդից: Կուսակցության շարքերում են բանվոր դասակարգի, կոլտնտեսային գյուղացիության և ժողովրդական մտավորականության լավագույն ներկայացուցիչները: Նա վայելում է աշխատավորների անսահման վստահությունը: (Ծափահարություններ):

Բայց, ընկերներ, ժողովրդի վստահությունը պահանջկոտ վստահություն է: Ուստի կուսակցության ամեն մի որոշում, քաղաքականության մեջ, կադրակերպչական և զաղափարսոցաստիարակչական աշխատանքում յուրաքանչյուր քայլ կոչված են լինելու այնպիսիք, որ է՛լ ավելի ամրապնդվի կուսակցության և ժողովրդի միասնությունը, որ կուսակցության նկատմամբ ժողովրդի վստահությունը այսուհետև ևս մնա անսասան: (Երկարատև ծափահարություններ):

Մեր կուսակցությունը ամեն ինչ ունի իր պատմական պատասխանատվության բարձրության վրա գտնվելու համար: Մեզ ոգեշնչում է բարձր նպատակը՝ ժողովրդի բարօրությունը: Մենք ունենք նոր կյանքի կառուցման հարուստ, երկարամյա փորձ: Մեզ համար գործողության ուղեցույց է մարքսիզմ-լենինիզմը՝ այն դիտությունը, որն իր մեջ ներառել է մարդկային հանճարի բոլոր նվաճումները: Մենք վստահ ենք մեր ուժերին: (Երկարատև ծափահարություններ):

1917 թվականի հոկտեմբերին սկսված մեծ ուղին, կոմունիզմի համար մղվող մեծ պայքարը շարունակվում են: Վլադիմիր Իլյիչ Լենինը գրել է. «...Կովի գնալով, մենք պետք է հաղթանակ ցանկանանք, և կարողանանք դեպի այն տանող իսկական ուղին ցույց տալ»²: Մենք հաղթանակ ենք ցանկանում: Մենք դիտենք դրա ուղին: Եվ մենք կհասնենք հաղթանակի: Մենք կհասնենք կոմունիզմին: (Բուռն, երկարատև ծափահարություններ):

2 Վ. Ի. Լենին, Երկեր, հատ. 9, էջ 56:

II. ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԸ ՓՈԽԵՑ ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԵՄՔԸ

Ընկերներ: Համաշխարհային պատմության իրադարձություններից ոչ մեկը մարդկության համար այնպիսի խոր, տևական հետևանքներ չի ունեցել, որքան Հոկտեմբերյան սոցիալիստական մեծ հեղափոխությունը: Հոկտեմբերյան ամպրոպի փայլատակումները լուսավորեցին շատ երկրների ժողովուրդների ապագայի ճանապարհը: Պատմությունը առաջ գնաց բառացիորեն յոթմիջոցանոց քայլերով:

Մեր դարաշրջանի դեմքը բնորոշող՝ Հոկտեմբերի միջազգային հետևանքներից ամենագլխավորը սոցիալիզմի համաշխարհային սիստեմի առաջացումն ու զարգացումն է: (Մափահաբություններ): Կար ժամանակ, երբ Հոկտեմբերի հաղթանակից ու միլիոնների մտքերի վրա նրա հզոր ներգործությունից ահաբեկված բուրժուազիան աշխարհի ամեն մի հեղափոխական իրադարձության մեջ փորձում էր որոնել «Մոսկվայի ձեռքը»: Հիմա այդ երևիսյական հեքիաթներին արդեն քչերն են հավատում: Հեղափոխությունները առաջանում ու հաղթանակում են յուրաքանչյուր տվյալ երկրի ներքին զարգացման բերումով, այդ երկրի ժողովրդի կամքով: Եվրոպայում, Ասիայում, Ամերիկայում կատարված մի շարք հաղթական սոցիալիստական հեղափոխություններ նշանակեցին Հոկտեմբերի գաղափարների և գործի շարունակությունը: (Երկարուն ծափահաբություններ):

Դրա շնորհիվ համաշխարհային սոցիալիզմի պրակտիկան ընդլայնվեց, հարստացավ: Սոցիալիստական ուղու վրա կանգնած երկրներից յուրաքանչյուրը ինչ-որ բանում յուրովի, յուրահատուկ ձևով էր լուծում սոցիալիստական պետականության, սոցիալիստական ինդուստրիայի զարգացման, գյուղատնտեսության կոոպերացման, ժողովրդական մասսաների գաղափարական վերադաստիարակման պրոբլեմները:

Տարակույս չկա, որ զարգացման տարբեր մակարդակներ և ազգային տարբեր ավանդույթներ ունեցող մյուս ժողովուրդների և երկրների անցումը սոցիալիզմին կբերի սոցիալիստական շինարարության կոնկրետ ձևերի էլ ավելի մեծ բազմազանություն: Դա միանգամայն բնական է:

Սակայն, ինչպես հաստատում է կյանքը, մնում և իրենց ուժը պահպանում են սոցիալիստական հեղափոխության և սոցիալիստական շինարարության ընդհանուր արմատական, անկապտելի գծերը: (Մափահաբություններ):

Համաշխարհային սոցիալիզմի զարգացման ամբողջական փորձը համոզում է մասնավորապես հետևյալում՝

— Հեղափոխության գլխավոր հարցը առաջվա պես մնում է իշխանության հարցը: Կամ ամբողջ աշխատավոր ժողովրդի հետ դաշնակցած բանվոր դասակարգի իշխանություն, կամ բուրժուազիայի իշխանություն: Երրորդը չկա: (Մափահաբություններ):

— Անցումը սոցիալիզմին հնարավոր է միայն, եթե բանվոր դասակարգը և նրա դաշնակիցները, տիրելով ռեալ քաղաքական իշխանությանը, այն օգտագործեն կապիտալիստական և այլ շահագործողների սոցիալ-տնտեսական տիրապետությունը վերացնելու համար:

— Սոցիալիզմի հաղթանակը հնարավոր է, եթե բանվոր դասակարգը և նրա ավանգարդը՝ կոմունիստները կարողանան ողևորել, համախմբել աշխատավոր զանգվածներին նոր հասարակություն կառուցելու, էկոնոմիկական և

բոլոր հասարակական հարաբերությունները սոցիալիստական հիմունքներով վերափոխելու համար մղվող պայքարում:

— Սոցիալիզմը կարող է հաստատվել միայն այն դեպքում, եթե աշխատավորների իշխանությունը կարողանա հեղափոխությունը պաշտպանել դասակարգային թշնամու ամեն տեսակ գրոհներից (իսկ այդպիսի գրոհները անխուսափելի են՝ ինչպես ներսից, այնպես էլ, ավելի շուտ, դրսից):

Սրանք սոցիալիզմի ժամանակակից զարգացման դասերից լոկ մի քանիսն են: Դրանք կրկին հաստատում են Հոկտեմբերի փորձի միջազգային մեծ նշանակությունը՝ մեր հեղափոխության պայմանների ամբողջ յուրահատկությունից հանդերձ: Դրանք կրկին հաստատում են Վ. Ի. Լենինի խոր ճշմարտացիությունը, որն ասում էր. «Խուսական օրինակը բոլոր երկրներին ցույց է տալիս ինչ-որ բան, այն էլ չափազանց էական բան, նրանց անխուսափելի և մոտալուտ ապագայից»³: (Մալիանոսովյուններ):

Քաջ համաշխարհային սոցիալիզմը ունի նաև այլ կարգի փորձ, որը հաստատում է, որ մարքս-լենինյան կուրսից նահանջելը, պրոլետարական ինտերնացիոնալիզմից հեռանալը անխուսափելիորեն ձախողումներ և ծանր փորձություններ են դառնում ժողովրդի համար:

Քաջ հայտնի է, թե Չինաստանում ինչպիսի ծանր հետևանքների հասցրին սոցիալիզմի տնտեսական օրենքները անտեսելու փորձերը, սոցիալիստական երկրների հետ բարեկամությանից և համերաշխությանից հեռանալը, համաշխարհային ասպարեզում ռեակցիայի ուժերին միանալը: Չին ժողովրդի սոցիալիստական նվաճումները մեծ վտանգի ենթարկվեցին:

Այժմ կապիտալիստական երկրների որոշ գործիչներ բացահայտորեն իրենց հաշիվները կառուցում են այն բանի վրա, որ Չինական ժողովրդական Հանրապետության և Սովետական Միության, սոցիալիզմի մյուս երկրների միջև եղած աշխարհային հակասությունները և օտարացումը երկար կպահպանվեն և նույնիսկ կսրվեն ապագայում: Մեղ թվում է, որ դա կարճատես քաղաքականություն է: Տես, որ չսխալվեն նրանք, ովքեր այն վարում են: (Մալիանոսովյուններ):

Եկեք գուշակություններ շանենք, թե ինչպես կդասավորվեն հետագայում սովետա-չինական հարաբերությունները: Ուզում եմ միայն ասել, որ դրանց նորմալացման մասին մեր բազմիցս արած առաջարկությունները մնում են ուժի մեջ:

Ընկերներ, Արդի աշխարհի կյանքում սոցիալիզմի համաշխարհային տիտեմի մեծ ավանդը այն նոր հարաբերություններն են, որոնք եղբայրական կուսակցությունների ինտերնացիոնալիստական քաղաքականության շրջանորհիվ ստեղծվել են սոցիալիստական պետությունների և, ամենից առաջ, սոցիալիստական ընկերակցության երկրների միջև:

Մենք կարող ենք մաքուր խղճով ասել. մեր դաշինքը, մեր բարեկամությունը, մեր համագործակցությունը ընդհանուր նպատակներով ու շահերով, ընկերական համերաշխության և փոխօգնության կապերով համախմբված սովորեն, իրավահավասար պետությունների դաշինք, բարեկամություն ու համագործակցություն է: (Երկարատև ծափահարություններ): Մենք ընթանում

³ Վ. Ի. Լենին, Երկեր, հատ. 31, էջ 6:

ենք միասին, օգնելով միմյանց, ջանքերը, գիտելիքները, ռեսուրսները միավորելով արագ առաջընթացի համար: (Մափահաւորյուններ):

Մենք վերցրել ենք հումքի, վառելիքի և էներգետիկայի, պարենի, տրանսպորտի պրոբլեմների համատեղ լուծման կուրս: Մենք խորացնում ենք մասնագիտացումն ու կոոպերացումը, հատկապես մեքենաշինության մեջ, գիտության ու տեխնիկայի նորագույն նվաճումների բազայի վրա: Մենք այդ խնդիրները կլուծենք հուսալիորեն, խնայողաբար, տևականորեն: Կլուծենք եղբայրական յուրաքանչյուր երկրի և ամբողջ ընկերակցության շահերի ու կարիքների ըմբռնմամբ: (Մափահաւորյուններ):

Ընկերներ: 1917 թվականի հեռավոր հոկտեմբերին Ռուսաստանի բանվորներն ու գյուղացիները մեն-մենակ դուրս եկան ընդդեմ հին աշխարհի՝ ընչաքաղցության, ճնշման ու բռնության աշխարհի: Նրանք սոցիալիզմ կառուցեցին մի երկրում, որը շրջապատված էր իմպերիալիզմի թշնամի ուժերով: Կառուցեցին ու պաշտպանեցին: Հիմա մենք մենակ չենք: Մեր երկիրը դարձել է սոցիալիստական պետությունների մեծ ընտանիքի մի մասը: (Մափահաւորյուններ): Հետևաբար, կարող է արդյոք մեզ, սովետական կոմունիստներիս և բոլոր սովետական մարդկանց համար շրջակա աշխարհում որևէ ավելի մոտ բան լինել, քան այդ սոցիալիստական ընտանիքը: (Մափահաւորյուններ): Նրա ծաղկման համար, մեր ընդհանուր բարօրության համար մենք անում ենք այն ամենը, ինչ ներում են մեր ուժերը: (Նրկաւատն ծափահաւորյուններ):

Դժվար է գերազնահատել այն հսկայական ազդեցությունը, որը մեր Հոկտեմբերը թողել է ազգային ազատագրական շարժման զարգացման վրա:

Հենց Հոկտեմբերի հաղթանակը ինչպես հարկն է արթնացրեց գաղութային ժողովուրդների գիտակցությունը, օգնեց նրանց՝ հսկայական հաջողությունների հասնելու իմպերիալիզմի ճնշումից ազատագրվելու պայքարում: 1919 թվականին Վ. Ի. Լենինը արդեն գրել է. «...Արևելքի ժողովուրդների ազատագրությունը գործնականորեն այժմ լիովին իրագործելի է»⁴:

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո, ֆաշիզմի դեմ մեր հաղթանակից հետո ավելի քան երկու միլիարդ մարդ թոթափեց գաղութարարների լուծը, հասավ պետական անկախության: Ամբողջությամբ վերցրած իմպերիալիզմի գաղութային սիստեմը իր դասական ձևերով կարելի է արդեն վերացված համարել: Դա, ընկերներ, համաշխարհային պատմական նշանակություն ունեցող երևույթ է: (Նրկաւատն ծափահաւորյուններ):

Բացառիկ կարևոր է, որ ազատագրված շատ պետություններ մերժում են զարգացման կապիտալիստական ուղին և իրենց նպատակ են դնում կառուցել շահագործումից զերծ հասարակություն, կողմնորոշվում են դեպի սոցիալիզմը:

Ի դեմս սոցիալիստական երկրների այդ պետություններն ունեն հավատարիմ և հուսալի բարեկամներ, որոնք պատրաստ են նրանց ցույց տալ հնարավոր օգնություն ու աջակցություն՝ զարգանալու առաջադիմական ուղիով: Ոչ միայն բարոյական ու քաղաքական, այլև տնտեսական, կազմակերպական աջակցություն՝ ընդհուպ մինչև պաշտպանության ամրապնդմանն աջակցելը:

⁴ Վ. Ի. Լենին, Երկեր, հատ. 30, էջ 178:

Ազատության մարտիկների ուղին դյուրին չէ: Հարկավոր է համառ աշխատանք հասարակական էկոնոմիկայի հիմքերի ստեղծման ուղղությամբ, որոնք անհրաժեշտ են սոցիալիզմի համար: Անխուսափելի են կատաղի գոտեմարտերը շահագործող տարրերի և նրանց օտարերկրյա հովանավորների դեմ: Դրանք հաճախ զիզազանքների են հասցնում երիտասարդ պետությունների քաղաքականության մեջ և նույնիսկ երբեմն առաջ են բերում ետընթաց շարժում: Բայց զարգացման գլխավոր ուղղությունը անվիճելի է: Վյանքում իրենց նպատակներն ու իրենց տեղը գիտակցող միլիոնավոր աշխատավորների կամքը ազգային անկախության և շահագործումից ու ճնշումից ազատ հասարակարգի վերջնական հաղթանակի ամրապնդման հուսալի երաշխիքն է: (Մափահաբություններ):

Այս ամենը, իհարկե, չի նշանակում, թե իմպերիալիզմը հաշտվել է զարգացման այդպիսի ընթացքի հետ: Ոչ, նախկին գաղութներում նրա դիրքերը երբեմն դեռ էլի շատ ուժեղ են, և իմպերիալիստները ջանում են ամեն հնարավոր բան անել պահպանելու այդ դիրքերը, իսկ որտեղ կհաջողվի՝ խորացնել և ընդլայնել դրանք:

Նրանց համար այժմ այնքան էլ հեշտ չէ ուղղակի զինված միջամտության դիմել ազատագրված պետությունների գործերին: Այդօրինակ վերջին խոշոր գործողությունը՝ Վիետնամի ժողովրդի դեմ ԱՄՆ-ի պատերազմը ավարտվեց այնպիսի խորտակիչ և խայտառակ ձախողմամբ, որը չի կարող այլևս առաջ բերել նման արկածախնդրությունների կրկնման տրամադրություն: (Երկարատև ծափահաբություններ):

Երիտասարդ երկրներին իմպերիալիստական ռազմական բլոկների մեջ ներքաշելու փորձերը առաջ են բերում հարաճուն դիմադրություն: Դրա վկայություններից մեկը շմիանալու շարժումն է:

Իմպերիալիզմին հաղիվ թե կօգնեն նաև նախկին գաղութներում իրենց ստեղծած կամ կաշառած հետագիմական վարչակարգերն օգտագործելու փորձերը: Զէ՞ որ այդ վարչակարգերը չեն կարող ժողովուրդներին առաջարկել ոչինչ, բացի նույն իմպերիալիզմից կախման նոր ձևերից:

Նրբ դեռ Արևելքի երկրներում բարձրանում էին ժողովուրդների ազգային ազատագրական պայքարի առաջին ալիքները, Վ. Ի. Լենինը գրում էր. «...Աշխարհում ոչ մի ուժ Ասիայում հին ճորտատիրությունը չի վերականգնի, չի ջնջի աշխարհի երեսից ասիական ու կիսաասիական երկրների ժողովրդական մասսաների հերոսական դեմոկրատիզմը»⁵: (Մափահաբություններ): Իսկ այսօր մենք կարող ենք վստահությամբ հայտարարել՝ աշխարհում ոչ մի ուժ չի կարող աշխարհի երեսից ջնջել իմպերիալիզմի նախկին գաղութների և կիսագաղութների բաղմամիլիոն մասսաների հերոսական ազատագրական պայքարի արդյունքները: Ժողովուրդների ազատագրության գործը անհաղթահարելի է, ապագան պատկանում է նրանց: Հոկտեմբերի վառած լույսը չի խամրի համաշխարհային պատմության այդ ճակատում ևս: (Երկարատև ծափահաբություններ):

Ընկերներ: Հոկտեմբերի հաղթանակը նոր փուլ բացեց միջազգային բանավորական շարժման պայքարում:

⁵ Վ. Ի. Լենին, Երկեր, հատ. 18, էջ 739:

ՍՍՀՄ-ում, իսկ ապա նաև մյուս երկրներում սոցիալիզմի կառուցումը նպաստեց կապիտալի երկրներում պրոլետարիատի քաղաքական հասունության աճին: Բարձրացավ նրա շարքերի կազմակերպվածությունը: Կադմավորվեց պատմության մեջ մեծ դեր խաղալու կոչված ուժ՝ միջազգային կոմունիստական շարժումը: Ընդլայնվեց մոնոպոլիաների տիրապետության դեմ, դեմոկրատիայի և սոցիալիզմի համար մղվող պայքարում պրոլետարիատի դաշնակիցների ճակատը:

Մինչդեռ կապիտալիզմը ավելի ու ավելի ակնրախորեն է իրեն դրսևորում որպես ապագա շունեցող հասարակություն: Նրա էկոնոմիկան խրոնիկական տենդի մեջ է: Տեխնիկական առաջադիմությունը ձեռնարկությունների դարպասներից դուրս է շարտում բանվորների այնպիսի դանգվածներ, որ դա սպառնում է ցնցել ամբողջ սոցիալ-քաղաքական սիստեմը: Անընդհատ աճում են գները, առաջնահերթ պրոբլեմը մնում է ինֆլյացիան: Առավել բարձրաստիճան գործիչների քաղաքական մոլթ մեքենայությունների, նրանց ծախվածություն, իշխանության շարաշահումների, օրենքի կոպիտ խախտումների խայտառակ մերկացումները ումբի պես պայթում են մերթ մեկ, մերթ մյուս երկրում, ցուցադրելով կառավարող դասակարգի կադմալուծումը: Հանցագործությունների ռեկորդային աճը գալիս է լրացնելու պատկերը: Այս ամենը նշանակում է, որ սոցիալիզմին անցնելու տնտեսական և սոցիալ-քաղաքական օբյեկտիվ նախադրյալները հասունության բարձր աստիճանի են հասել: Կապիտալիստական երկրներում աճում է մասսաների ձգտումը դեպի արմատական փոփոխություններ:

Իհարկե, բուրժուազիան փորձված հակառակորդ է: Նա փոխում է տակտիկան, մանևրում է: Մասնակի ռեֆորմների մեթոդներով նա փորձում է ամրապնդել իր դիրքերը, թուլացնել մասսաների ձգտումը դեպի սոցիալիզմ:

Այդ պայմաններում կոմկուսները ձգտում են կատարելագործել իրենց հեղափոխական պայքարի ստրատեգիան և տակտիկան: Նրանք ձգտում են հասնել բոլոր դեմոկրատական ուժերի համախմբման՝ մոնոպոլիաների տիրապետության դեմ մղվող պայքարում: Այդ կապակցությամբ նրանց տեսական դրույթների մեջ կան հետաքրքիր հարցադրումներ, թեև, ըստ երևույթին, ամեն ինչ չէ, որ կարելի է համարել մինչև վերջ մշակված և անփիճելի: Եվ դա հասկանալի է, որոնումը որոնում է: Կարևոր է միայն, որ այն ընթանա ճիշտ ուղղությամբ:

Ինչպիսի երթուղիներ էլ ընտրվեն, վերջին հաշվով, կոմունիստների կողմն է մասսաներին առաջնորդել դեպի հիմնական նպատակը, դեպի սոցիալիզմ: Հոկտեմբերի հաղթանակի համար մղված պայքարի փորձը ցույց տվեց, որ հեղափոխական գործունեության մեջ միանգամայն հնարավոր են տակտիկայի փոփոխումներ, փոխդիշումներ՝ հանուն նոր դաշնակիցների ձեռքբերման: Բայց մենք համոզվել ենք նաև մի ուրիշ բանում. ոչ մի դեպքում չի կարելի սկզբունքները զոհաբերել հանուն տակտիկական շահի: Այլապես ինչպես ասում են, մաղերդ կպահես, բայց գլուխդ կկորցնես: (Միծաղ, ծափահարություններ):

Որքան մեծ է կոմկուսների ազդեցությունը, այնքան իմպերիալիզմը ակտիվորեն է փորձում կոմունիստներին շեղել ճշմարիտ ուղուց: Դա արվում է թե՛ կոպտորեն՝ ճնշման, սպառնալիքների մեթոդներով և թե՛ ավելի նրբորեն: Հիմա բուրժուական երկրների կոմունիստներին երբեմն խոստանում են 2 Հանդես, № 4

«ճանաչել հասարակության մեջ տեղ գրավելու նրանց իրավունքը»։ փոխարենը պահանջում են... «դատարկ բան», որ նրանք հրաժարվեն կապիտալի իշխանության դեմ, սոցիալիզմի համար պայքարելուց, դասակարգային ինտերնացիոնալ համերաշխությունից։ Բայց կոմունիստները արդեն վաղուց նվաճել են իրենց տեղը հասարակության մեջ։ Նվաճել են հենց իրենց հեղափոխական պայքարով։ Հասարակության մեջ նրանց դերը ճանաչված է ժողովուրդների կողմից, և այն խելել ոչ ոք չի կարող։ (Երկարատև ծափահարություններ)։

Իմպերիալիստները շատ են ուզում խարխիլել կոմունիստական շարքերի համախմբվածությունը։ Այդ նպատակով, մասնավորապես, ջանադրաբար փորձում են առաջ քաշել այն կեղծ վարկածը, թե իբրև սոցիալիզմի երկրների կոմկոմսները և հատկապես ՍՄԿԿ-ն Արևմուտքի կոմունիստներին պարտադրում են հասարակության սոցիալիստական վերափոխման իրենց դեղասամանները։ Բայց դա բացահայտ կեղծարարություն է։

Մեր կուսակցությունը, ինչպես որ մարքս-լենինյան բոլոր կուսակցությունները, հաստատորեն հետևում է կոմունիստական շարժման հանրաճանաչ սկզբունքներին՝ իրավահավասարության, անկախության, ներքին գործերին չմիջամտելու, համերաշխության և բոլոր երկրների կոմունիստների փոխադարձ աջակցության սկզբունքներին։

Այսօր, նշելով մեր հեղափոխության 60-ամյակը, մենք, Սովետական Միության կոմունիստներս, կրկին հայտարարում ենք, որ միշտ հավատարիմ կլինենք աշխարհի կոմունիստների մեծ եղբայրությանը։ (Իսկուհի ծափահարություններ)։ Մենք ջերմորեն ամենամեծ հաջողություններն ենք մաղթում կոմունիստական ու բանվորական կուսակցություններին, նրանց դաշնակիցներին, որոնք պայքարում են կապիտալի դիկտատուրայի դեմ, ազատության, խաղաղության և սոցիալական առաջադիմության համար։ (Ծափահարություններ)։ Դուք միշտ կարող եք վստահ լինել մեր բարեկամությանը, համերաշխությանը և աջակցությանը։ (Երկարատև ծափահարություններ)։

Հնկերներ։ Սովետական իշխանությունը ծնունդ առավ հաշտության լենինյան դեկրետի նշանաբանով, և այն ժամանակվանից մեր երկրի ամբողջ արտաքին քաղաքականությունը տողորված է խաղաղասիրությանը։ Պատմական օբյեկտիվ պայմաններն են թելադրել նրա կոնկրետ բովանդակությունը. տարբեր հասարակարգ ունեցող պետությունների խաղաղ գոյակցության կուրսը։

Մեր օրերում խաղաղ գոյակցության սկզբունքները բավական ամուր կերպով արմատավորվել են միջազգային գործերում՝ որպես միակ ռեալիստական և խելացի սկզբունքներ։ Դա աշխարհում ուժերի հարաբերակցության փոփոխման և առաջին հերթին սովետական երկրի, ամբողջ սոցիալիստական ընկերակցության հվորության և միջազգային հեղինակության աճի արդյունքն է։ Դա նաև միջազգային բանվորական շարժման և ազգային ազատագրության ուժերի ձեռք բերած հաջողությունների արդյունքն է։ Դա, վերջապես, կապիտալիստական աշխարհի կառավարող շրջանների որոշակի մասի կողմից նոր իրողությունների ըմբռնման արդյունքն է։

Միաժամանակ դա այն վիթխարի աշխատանքի արդյունքն է, որ վերջին տարիներս կատարել են Սովետական Միությունը և սոցիալիստական ընկերակցության մյուս երկրները խաղաղության ուղղությամբ միջազգային հա-

րաբերությունների վերակառուցմանը հասնելու նպատակով: (Մափահարություններ):

Աշխարհում կատարված բարենպաստ փոփոխությունները, որոնք հատկապես շոշափելի դարձան 70-ական թվականներին, անվանվեցին միջազգային լարվածության թուլացում: Այդ փոփոխությունները շոշափելի և կոնկրետ են: Դրանք երկրների ազնիվ և արդարացի փոխհարաբերությունների կանոնների յուրատեսակ կոդեքսի ճանաչումն ու վավերագրումն են միջազգային փաստաթղթերով, որը իրավական և բարոյաքաղաքական արգելք է ստեղծում ռազմական արկածախնդրությունների սիրահարների ճանապարհին: Դրանք առաջին, թեկուզ առաջժամ համեստ պայմանավորվածությունների ձեռքբերումն են, որոնք փակում են սպառնալիքությունների մրցավազքի որոշ կանալներ: Դրանք այն համաձայնագրերի ճյուղավորված ցանցն են, որոնք ընդգրկում են տարբեր հասարակարգ ունեցող պետությունների խաղաղ համագործակցության շատ բնագավառներ:

Դեպի լավը կատարված փոփոխությունները առավել պարզորոշ են երեւում եվրոպայում, որտեղ ամրապնդվում են բարիդրացիության հարաբերությունները, փոխադարձ ըմբռնումը, ժողովուրդների հետաքրքրությունն ու հարգանքը միմյանց նկատմամբ: Մենք բարձր ենք գնահատում այդ նվաճումը, մեր պարտքն ենք համարում ամեն կերպ պահպանել և ամրապնդել այն: Ուստի մենք մեծ նշանակություն ենք տալիս այնպիսի երկրների հետ համագործակցությանը, ինչպիսիք են Ֆրանսիան, ԳՖՀ-ն, Անգլիան, Իտալիան, հասարակական այլ սիստեմի պատկանող եվրոպական բոլոր մեծ ու փոքր պետությունների հետ համագործակցությանը:

Բնական է նաև, որ մենք մեծ նշանակություն ենք տալիս Միացյալ Նահանգների հետ հարաբերություններին: Շատ բանով են բաժանված մեր երկրները՝ սոցիալ-տնտեսական կացութաձևից մինչև գաղափարախոսություն: ԱՄՆ-ում ամենքին չէ, որ դուր են գալիս մեր կարգերը, մենք ինքներս էլ կարող էինք շատ բան ասել այն մասին, ինչ տեղի է ունենում Ամերիկայում: Բայց եթե շեշտը դնենք տարբերությունների վրա, փորձենք խրատ տալ միմյանց, ապա արդյունքը կլինի սոսկ անվստահության և թշնամության ուժեղացումը, որն անօգուտ է մեր երկու երկրների համար և վտանգավոր ամբողջ աշխարհի համար: Սովետական պետության արշալույսին լենինը այն ժամանակվա ամերիկյան ղեկավարներին նախազգուշացնում էր, որ, անկախ այն բանից, թե «նրանց դուր է գալիս դա թե ոչ՝ Սովետական Ռուսաստանը մեծ տերություն է», թե «Ամերիկային ոչինչ չի տա վիլսոնյան քաղաքականությունը՝ բարեպաշտորեն հրաժարվելու մեզ հետ գործ ունենալուց այն հիման վրա, որ մեր կառավարությունը իրենց ճաշակով չէ»⁶: Իսկ արդարացի էր կես դար առաջ: Դա առավել ևս արդարացի է հիմա: (Երկարատև ծափահարություններ):

Կյանքն ինքն է պահանջում, որ սովետա-ամերիկյան հարաբերություններում վճռականը լինեն խաղաղության նկատմամբ հոգատարությամբ թելադրված տևական բնույթի նկատառումները: Այդ գիծն ենք վարում մենք. նույն բանն էլ սպասում ենք ի պատասխան: Մենք միշտ էլ պատրաստ ենք

6 «Լենինյան ժողովածու», հատ. 37, էջ 254:

շարունակելու ԱՄՆ-ի հետ հարաբերությունների զարգացումը հավասարության և փոխադարձ հարգանքի հիման վրա:

Այժմ միջազգային հարաբերությունները գտնվում են ասես այն ուղիների խաչմերուկում, որոնք տանում են կամ դեպի վստահության և համագործակցության աճ, կամ դեպի փոխադարձ վախի, կասկածների, զենքի կուտակման աճ, ուղիներ, որոնք վերջին հաշվով տանում են կամ դեպի կայուն խաղաղություն, կամ, լավագույն դեպքում, դեպի հավասարակշռություն պատերազմի եզրին: Լարվածության թուլացումը հնարավորություն է տալիս ընտրելու խաղաղության ուղին: Այդ հնարավորությունը ձեռքից բաց թողնելը հանցագործություն կլիներ: Եվ այժմ ամենակարևոր, ամենաանհետաձգելի խնդիրն է դադարեցնել աշխարհը ճարակած սպառազինությունների մրցավազքը: (Նրկարատև ծավառաբույրություններ):

Դժբախտաբար, սպառազինությունների մեծացումը շարունակվում է, ընդունում ավելի ու ավելի վտանգավոր ձևեր: Ստեղծվում են,— և քաջ հայտնի է, թե ում նախաձեռնությամբ,— մասսայական ոչնչացման զենքի նոր տատենասակներ և տիպեր: Բաց չէ՞ որ յուրաքանչյուր այդպիսի նոր տեսակ սիքանի անհայտներով հավասարում է, ընդ որում ոչ միայն ռազմատեխնիկական կամ ստրատեգիական հետևանքների, այլև քաղաքական հետևանքների առումով: Զենքի մի տիպից մյուսին նետվելը, որը, ըստ երևույթին, հիմնված է դրանց մենաշնորհը պահպանելու միամիտ ենթադրության վրա, սոսկ ուժեղացնում է սպառազինությունների մրցավազքը, խորացնում փոխադարձ անվստահությունը, դժվարացնում դինամիզման միջոցառումների իրականացումը:

Այդ կապակցությամբ կույենայի ամենայն որոշակիությամբ հաստատել այն միտքս, որ արտահայտել եմ նաև առաջ: Սովետական Միությունը արդյունավետ կերպով հոգ է տանում իր պաշտպանության մասին, բայց չի ձգտում և չի ձգտի հասնել ուրիշ երկրի նկատմամբ ռազմական գերազանցության, մենք չենք ուզում խախտել ռազմական ուժերի մոտավոր հավասարակշռությունը, որն այժմ ստեղծվել է, ասենք, Կենտրոնական եվրոպայի արևելքի և արևմուտքի միջև կամ ՍՍՀՄ-ի ու ԱՄՆ-ի միջև: Բայց փոխարենը մենք պահանջում ենք նաև, որ ուրիշ ոչ ոք չձգտի խախտել այդ հավասարակշռությունը իր օգտին: (Մափառաբույրություններ):

Հասկանալի է, ստեղծված հավասարակշռության պահպանումը ինքնանպատակ չէ: Մենք հանդես ենք գալիս հողուտ այն բանի, որ սպառազինությունների մրցավազքի կորագիծը սկսվի թեքվել դեպի ցած, որ աստիճանաբար իջնի ռազմական դիմակայության մակարդակը: Մենք ուզում ենք էսպես նվազեցնել, իսկ այնուհետև նաև վերացնել միջուկային պատերազմի սպառնալիքը, որը ամենաահավոր վտանգն է մարդկության համար: Հենց դրան են նպատակամղված Սովետական Միության և մյուս սոցիալիստական երկրների լավ հայտնի առաջարկությունները:

Այսօր մենք առաջարկում ենք անել արմատական քայլ. պայմանավորվել բոլոր պետությունների կողմից միջուկային զենքի արտադրության միաժամանակյա դադարեցման շուրջը: Ամեն մի այդպիսի զենքի՝ լինեն դրանք ատոմային, ջրածնային, թե նեյտրոնային ռումբեր կամ արկեր: Միաժամանակ միջուկային տերությունները կարող էին պարտավորություն ստանձնել ձեռնամուխ լինելու այդ զենքի արդեն կուտակված պաշարների աստիճանա-

կան կրճատմանը, առաջ ընթանալով ընդհուպ մինչև դրանց լրիվ, «հարյուր-տոկոսանի» վերացումը: Ատումի էներգիան՝ միայն խաղաղ նպատակների համար՝ այսպիսի կոչով է դիմում կառավարություններին և ժողովուրդներին սովետական պետությունը իր 60-ամյակի տարում:

Կա ևս մի կարևոր պրոբլեմ, որը ուղղակի առնչություն ունի միջուկային պատերազմի սպառնալիքի նվազեցման խնդրի հետ: Խոսքը վերաբերում է այն բանին, որ մինչև վերջ հասցվի միջուկային զենքի փորձարկումների արգելման դործը, որ այդպիսի փորձարկումներ չանցկացվեն ոչ միայն մթնոլորտում, տիեզերքում ու ջրի տակ, այլև գետնի տակ: Մենք ուզում ենք առաջ տանել այդ հարցի շուրջը վարվող բանակցությունները, դրանք հասցնել հաջող ավարտի: Ուստի մենք հայտարարում ենք, որ պատրաստ ենք պայմանավորվածության ցալ այն բանի շուրջը, որ միջուկային զենքի բոլոր փորձարկումները որոշակի ժամկետով արգելելու հետ մեկտեղ հայտարարվի խաղաղ նպատակներով միջուկային պայթեցումների քննադատում: Մենք հուսով ենք, որ ՄՍՀՄ-ի այդ կարևոր քայլը բոլոր արժանավայել կանաչատուրի բանակցություններում մեր պարտնյորների կողմից և, այդպիսով, ուղի կհարթվի այն պայմանագրի կնքման համար, որին վաղուց արդեն սպասում են ժողովուրդները: (Մափահաբություններ):

Սովետական Միությունը վստահորեն է ընթանում խաղաղության ճանապարհով: Մենք ակտիվորեն և հաստատակամորեն հանդես ենք գալիս հոգուտ այն բանի, որ ոչ թե ռազմի դաշտում, ոչ թե սպառազինությունների կոնվեյերներում լուծվի սոցիալիզմի և կապիտալիզմի վեճը, այլ խաղաղ աշխատանքի ոլորտում: Մենք ուզում ենք, որ այդ երկու աշխարհները բաժանող սահմաններով անցնեն ոչ թե միջուկային լիցքերով հրթիռների տրասսաները, այլ ձգվեն լայն ու բազմակողմանի համագործակցության թելերը՝ ի բարօրություն ամբողջ մարդկության: (Մափահաբություններ): Հետևողականորեն վարելով այդ քաղաքականությունը, մենք կատարում ենք Հոկտեմբերի ամենագլխավոր լուրջներից մեկը, կենսի պատգամներից մեկը՝ խաղաղություն ժողովուրդներին: (Մափահաբություններ):

Եթե հաջողվի լուծել գլխավոր խնդիրը՝ նոր համաշխարհային պատերազմի կանխման, կայուն խաղաղության ապահովման խնդիրը, ապա դա նոր, հիանալի հեռանկարներ կբացի երկրագնդի բնակիչների առջև: Նախադրյալներ կստեղծվեն մեր ժամանակներում ամբողջ մարդկության առջև ծառացող կենսականորեն կարևոր ուրիշ շատ պրոբլեմների լուծման համար:

Ի՞նչ պրոբլեմներ են դրանք:

Դա, օրինակ, մարդկանց հսկայական մասսաներին պարենով, հումքով, էներգիայի աղբյուրներով ապահովելու անհրաժեշտությունն է: Չէ՞ որ աշխարհի բնակչությունը, եղած հաշվարկներով, դարի վերջին չորս միլիարդից կհասնի վեց միլիարդի: Դա, այնուհետև, Ասիայի, Աֆրիկայի և Հատինական Ամերիկայի երկրների՝ զաղութատիրությունից մնացած տնտեսական հետամնացության հաղթահարումն է, որը անհրաժեշտ է ապագայում պետությունների հարաբերությունների նորմալ զարգացման համար, և ընդհանրապես ամբողջ մարդկության առաջադիմության համար: Դա, վերջապես, մարդու պաշտպանությունն է այն մեծամիջավայրի, որ նրան սպառնում է հետագա շվերահսկվող տեխնիկական զարգացումը, — այլ կերպ ասած, բնության պահպանումը մարդու համար:

Սրանք միանգամայն ռեալ և շատ լուրջ պրոբլեմներ են: Ամեն մի նոր տասնամյակի հետ դրանց սրությունը կմեծանա, եթե չգտնվի դրանց խելացի կոլեկտիվ լուծում՝ միջազգային պլանաչափ համագործակցությամբ:

Մեր ժամանակներում աշխարհը սոցիալապես միատարր չէ, այն բաղկացած է տարբեր հասարակարգ ունեցող պետություններից: Սա է օբյեկտիվ փաստը: Աշխարհի սոցիալիստական մասը իր ներքին զարգացումով և միջազգային հարաբերությունների նկատմամբ իր մոտեցումով լավ օրինակ է ցույց տալիս, թե ինչ միջոցներով կարելի է ամենից լավ լուծել մարդկության առջև ծառացող մեծ պրոբլեմները: Բայց նա ամբողջ մարդկության փոխարեն դրանք լուծել, իհարկե, չի կարող: Այստեղ անհրաժեշտ են յուրաքանչյուր երկրի ժողովրդի նպատակասլաց ջանքերը, անհրաժեշտ է բոլոր երկրների, բոլոր ժողովուրդների լայն և կոնստրուկտիվ համագործակցությունը: Սովետական Միությունը ամբողջովին հանդես է գալիս այդպիսի համագործակցության օգտին: Դրանում է, եթե ավելի խորը նայենք, արտաքին քաղաքական այն կուրսի բովանդակությունը, որը մենք անվանում ենք խաղաղ գոյակցության կուրս:

Ընկերներ, բարեկամներ: Հոկտեմբերի նվաճումները, սոցիալիզմի կարողությունները մեր ժամանակներում մարդկության հետագա առաջընթացի ամենահուսալի գրավականն են: Հոկտեմբերը՝ մեծ փոփոխությունների այն դրոշմ է, որ բարձրացված է քսաներորդ դարի վրա աշխատավոր մասսաների կամքով ու ձեռքով: (Ծափահարություններ):

Մենք գնում ենք դեպի այն դարաշրջանը, երբ սոցիալիզմը իր այս կամ այն կոնկրետ, պատմականորեն պայմանավորված ձևով կդառնա գերիշխող հասարակական սիստեմը աշխարհում, իր հետ խաղաղություն, ազատություն, հավասարություն և բարեկեցություն բերելով ամբողջ աշխատավոր մարդկությանը: (Ծափահարություններ):

Եվ դա ուտոպիա չէ, գեղեցիկ երազանք չէ: Դա ռեալ հեռանկար է: Այն ամեն օր մեր աշխատանքով ու պայքարով մոտեցնում ենք մենք և դուք, ընկերներ, իրենց աշխատանքով ու պայքարով մոտեցնում են մեր միլիոնավոր ժամանակակիցները: Հենց դա էլ Հոկտեմբերյան հեղափոխության սկսած գործի շարունակումն է: (Երկարատև ծափահարություններ):

Եկեք ուրեմն, միշտ հավատարիմ լինենք մեծ Հոկտեմբերի դրոշմին, հեղափոխության ալ դրոշին: (Բուռն ծափահարություններ):

Թող աշխարհի վրա ավելի ու ավելի պայծառորեն շողշողա մարքս-լենինյան անմահ գաղափարների լույսը: (Բուռն ծափահարություններ):

Կեցցե՝ սովետական մեծ ժողովուրդը: (Բուռն ծափահարություններ):

Կեցցե՝ մեր մեծ կուսակցությունը՝ Լենինի կուսակցությունը: (Բուռն ծափահարություններ):

Առաջ դեպի կոմունիզմի հաղթանակը: (Բուռն, երկարատև ծափահարություններ, բոլորը ոտքի են կանգնում, դահլիճում հնչում են կեցցեներ ի պատիվ ՍՄԿԿ-ի, ՆԲԿ Կենտրոնական կոմիտեի, «ուռա» բացազանչություններ):